

گستره و فواید دعا

محققین: شبیم کاکي ، حسنا حسنی ، مرضیه بوچانی ، رویا تمری زینب بنی بیات^۱

^۱ پایه ۴، مدرسه امام خمینی(ره) ، کرمانشاه

چکیده

دعا به معنای راز و نیاز با خداوند متعال میباشد و وسیله ایست برای اینکه انسان را از یک موجود ساده به یک موجود متعالی ارتقا بخشد.

دعا فواید و آثار بسیار فراوانی دارد ، چه از نظر مادی و چه معنوی . و سبب می شود تا انسان از بسیاری از مشکلات و خطرات دنیوی و آخرتی مصون بماند .

آرامش . کسب روزی و محبوبیت نزد خداوند ازجمله این آثار مادی و معنوی می باشد.

مه سار عشق و عبودیت و ریسمانی است که بنده را به خدا متصل می کند و سایه ساری از محبت را در قلب آدمی برپا می نماید. دعا، اندیشیدن در حکمت آفرینش و آموختن رازهای خلقت است. با دعا رحمت الهی به سوی بندگان چون آبخاری از نور سرازیر می شود و روح و جسم او را در بر می گیرد.

ابتدا باید دانست که امور به سه دسته تقسیم می گردد:

بعضی آن است که بدون دعا، مصلحت در عطای آن است که آن را بدون دعا عنایت می کنند. و بعضی حتی با دعا مصلحت در بخشش آن نیست که آن را مطلقاً منع می نمایند. و بعضی دیگر به واسطه دعا مصلحت در عطای آن هست و بی دعا مصلحت نیست، چنین امری عطایش موقوف به دعا است، و چون آدمی نمی تواند به عقل خود تمیز این امور را بدهد، باید در جمیع امور محتمله که به عقل خود خوب می داند دعا بکند، و چنان چه حاصل نشود عطایش موقوف به دعا است و اگر حاصل نشد از دعا مایوس نشود و بداند که البته صلاح او در آن چیز نبوده و به همین خاطر حق تعالی دعایش را مستجاب نکرده است و در این صورت دعا کردن او بیهوده نمی باشد زیرا اصل دعا کردن از بهترین عبادت هاست که موجب قرب و نزدیکی به خداوند می شود.

حضرت صادق می فرماید: دعا کن و مگو که آن چه مقدر شده است خواهد شد به درستی که دعا عبادت است.

پس نفس دعا و اذکار وارده از ناحیه معصومین موجب قرب است و بی اثر نخواهد بود، چنان چه پیامبر اکرم می فرماید:

« ما من مسلم يدعو الله بدعاء الا يستجيب له فاما ان يعجل في الدنيا و اما ان يدخر للاحره و اما ان يكفر مي ذنوبه:

هیچ مسلمانی نیست که خدا را بخواند الا این که دعایش مستجاب است یا در دنیا به او داده می شود یا در آخرت و یا این که کفاره گناهانش قرار می گیرد»

عبادات باید با نیت تقرب به خدا به جا آورده شود و دعا که از برترین عبادتهاست تنها با همین نیت باید انجام گیرد. همچون اولیای خاص الهی که تسلیم محض اوامر او هستند و از آن جهت دعا می کنند که اطاعت حق تعالی است و لذا دعایشان اجابت بشود یا نه، راضی هستند. هر چند آنان از دعا جز تقرب، چیزی نمی خواهند، اما خود دعا دارای آثار و فوایدی است که هر دعاکننده ای از آن بهره مند خواهد شد، البته در صورتی که آداب و شرایط آن را رعایت کند.

در این مقاله با توجه به روایات به برخی از فواید دعا اشاره می کنیم:

۱. کسب معرفت:

از شرایط دعا، به دست آوردن معرفت لازم برای شناخت خود و خداست. اینکه انسان بداند فقیر محض است و در همه چیز محتاج خداست و خداوند بی‌نیاز از دیگران و برآورنده نیاز دیگران است و بداند که هیچ چیزی بدون اراده خداوند واقع نمی‌شود و هرچه را او اراده کند بی‌درنگ محقق می‌شود. امام صادق - علیه السلام - در بیان آیه «فلیستجیبوا لی و لیؤمنوا بی» می‌فرمایند: «یعنی مردم بدانند که خداوند قادر است هر آنچه را بخواهند به آنان عطا کند.»^۱

۲. آرامش روانی:

یکی از فواید مهم دیگری که دعا دارد آرامش روانی می‌باشد. گاهی انسان در زندگی روزمره خود گرفتار مشکلاتی می‌شود که بر طرف کردن آن از توانش خارج است. و وارد آمدن فشار برای انجام کارهایی فراتر از توانمندیهای آدمی در وی اضطراب ایجاد می‌کند و این اضطراب را نمی‌تواند مدت درازی تحمل کند. [۴] بهترین راه حل برای از بین بردن اضطراب و به دست آوردن آرامش، دعا و راز و نیاز با خداست چرا که دعا برقراری ارتباط بنده با خداست. خدایی که بر هر کاری تواناست. این ارتباط انسان را امیدوار و دلگرم به قدرتی برتر می‌کند که اگر صلاح بداند به راحتی آن فشارها و سختی‌ها را برطرف می‌کند.

۳-از بین بردن خودخواهی:

برای استجابت دعا بهتر است انسان اول برای دیگران دعا کند سپس برای خود. چنانکه پیامبر - صلی الله علیه و آله - می‌فرمایند: «وقتی کسی از شما دعا می‌کند آن را عمومیت دهد - و برای دیگران هم دعا کند - چرا که باعث اجابت دعاست».^۲

طلب خیر برای دیگران در واقع مبارزه درونی با انحصار طلبی و خودخواهی است.

۴-نجات از دوزخ :

رسول اکرم - صلی الله علیه و آله - می‌فرمایند: در قیامت امر می‌شود عده‌ای را به جهنم ببرند ، خداوند به مالک جهنم می‌فرماید: به آتش بگو پاهایشان را نسوزاند چونکه با آن به مساجد می‌رفتند، صورتشان را نسوزاند به خاطر وضو گرفتنشان و دستهایشان را نسوزاند چون هنگام دعا دستها را بالا می‌گرفتند.

^۱ علامه مجلسی، بحار الانوار، ج ۹۳، ص ۳۲۳.

^۲ کلینی، اصول کافی، ص ۸۷.

«بار خدایا! همه تهیدستان را بی‌نیاز گردان، همه گرسنگان را سیر ساز، همه برهنگان را سیر ساز، وام همه وامداران را ادا کن، همه اندوهناکان را گشایش عنایت فرما».

نکته:

معلوم است که به دلیل سنن و قوانین حاکم بر جهان مادی چنین می‌شود که فقر و تهیدستی، درماندگی ریشه کن شود ولی این دعا می‌خواهد به ما این آموزه را تعلیم می‌دهد که غمخوار فقیران و گرسنگان و برهنگان و وامداران و اندوهناکان باشیم و در پی رفع مشکلات آنان باشیم و بی‌اعتنا از کنارشان نگذریم.

به هر روی یکی از اثرات دعا آن است که به ما می‌آموزند خداوند را چگونه بشناسیم، در پرتوی آن شناسایی چگونه با او سخن بگوییم و از او چه چیزهایی بخواهیم، مصالح دنیا و آخرت خویش را چگونه تشخیص دهیم و روابط خود را با او و دیگر انسان‌ها چگونه تنظیم کنیم

آثار فردی و اجتماعی دعا

حوزه/ یکی از جنبه های معنوی انسان، دعاست، دعا در زندگی بسیار موثر است، ولو این که خدا می داند ما چه می خواهیم، زیرا حالت تواضع و نیازمندی به خدا را در وجود انسان به وجود می آورد.

حجت الاسلام حسین فعله گری در گفت و گو با خبرنگار خبرگزاری «حوزه» در استان کردستان، اظهار داشت: انسان موجودی معنوی و حقیقت طلب است و همیشه به سوی نور و روشنایی در حرکت می باشد.

وی با اشاره به اینکه انسان مومن و موحد در هر زمان و مکانی خداوند را در کنار خود احساس می کند، بیان داشت: انسانی که با تمام وجود خداوند را لمس می کند، بی شک در ارتکاب به گناهان پرهیز دارد.

حجت الاسلام فعله گری در ادامه با اشاره به اینکه نماز، دعا و... از روحیات حق طلبانه انسان خداجوست، اظهار داشت: یکی از جنبه های معنوی انسان، دعاست، دعا در زندگی بسیار موثر است، ولو این که خدا می داند ما چه می خواهیم، زیرا حالت تواضع و نیازمندی به خدا را در وجود انسان به وجود می آورد.

وی با اشاره به اینکه پروردگار عالم از دعاها و ما به صورت کامل اطلاع دارد، گفت: نفس دعا دو اثر مهم دارد، یکی اینکه دعا قضا و قدر را تغییر می دهد. در برخی موارد، خداوند متعال آن عمل خاص را بر اراده و خواستن ما منوط کرده است، یعنی در نفس گفتن و خواستن از خداوند متعال تاثیر وجود دارد، و لو این که خدا خواسته ما را می داند.

این استاد حوزوی تصریح کرد: امام صادق (علیه السلام) در این باره تاثیر دعا در زندگی انسان می فرمایند: « دعا کردن، قضای الهی را بر می گرداند، اگر چه از آسمان نازل شده باشد و بسیار محکم شده باشد.»

حجت الاسلام فعله گری ادامه داد: دومین اثر دعا این است که انسان را متوجه خداوند متعال کرده و جلوی تکبر و غرور و طغیان را می گیرد.

این استاد حوزوی به آیه ۶۰ سوره غافر اشاره کرد و بیان داشت: قرآن کریم، درباره اهمیت و تاثیر دعا در زندگی انسانها آورده اند: «وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ/ و خدای شما فرمود که مرا (با خلوص دل) بخوانید تا دعای شما مستجاب کنم. آنان که از (دعا و) عبادت من اعراض و سرکشی کنند زود با ذلت و خواری در دوزخ شوند»، پس دعا یعنی خداوند من نیازمند هستم و تو بی نیاز؛ و این مطلب اثر تربیتی بسیار بالایی دارد.

پایگاه جامع فرق، ادیان و مذاهب_ دعا و نیایش، از سرمایه های بسیار ارزنده و از حقایق مسلم اسلام و قرآن است که استفاده صحیح از آن، روح و جسم انسان ها را پرورش می دهد. این مسئله آثاری بسیار بر فرد و جامعه می گذارد. از جمله:

۱. ارتباط با خداوند و اتصال به منبع بی‌کران آرامش؛

یکی از آثار و برکات دعا و نیایش ارتباط تنگاتنگ با خداوند متعال در همهٔ زمینه‌هاست. برای روشن‌تر شدن مطلب مثالی آورده می‌شود؛ در بیابانی نزدیک دریا حوضچه‌ای است. این آب اگر همین‌طور بماند بعد از مدتی به جهت میکروب‌ها می‌گندد و یا به جهت شدت گرمای آفتاب معدوم گشته و تبخیر می‌شود. ولی اگر در صدد وصل دریا بر آید و خود را هیچ ببیند، کم‌کم برایش راهی به دریای بی‌کران حاصل می‌گردد، و بعد از آن که به دریا متصل و در آن، فانی شد دیگر برکه نیست، هر چه هست، دریایی بی‌کران است که در آن فانی شده است. و همان‌گونه که آب بی‌کران عاصم است و منتجس نمی‌شود او نیز چنان خواهد شد. حال در مورد امور معنوی که همان دعا و نیایش باشد اگر انسانی که در تمام زمینه‌ها محدود است از راه باطن، خود را به نامحدود متصل کند، مظهر صفات کمال و جمال او خواهد شد، و دیگر در تلاطم روزگار مضطرب نخواهد گشت.

۲. آرامش روح و روان؛

یکی دیگر از آثار مهم دعا و نیایش، آرامش روح و اطمینان قلب است. بی‌تردید جهان متمدن با تمام پیشرفت‌های اعجاب‌آفرین و چشمگیرش در زمینهٔ معنویات چندان پیشرفتی نداشته و راه سقوط را پیموده است. حال دعا و نیایش با خداوند متعال یکی از راه‌های مؤثر درمان نگرانی و اضطراب خاطر و روح است. انسان نیایشگر هرگز خود را تنها و بی‌پناه نمی‌بیند، و با استقامتی شگفت‌آفرین، غم و تشویش را از خود دور کرده و هیچ‌گاه به خود اجازه نمی‌دهد که لشکر نگرانی در سرزمین دل و مغزش خیمه زند. دکتر الکسیس کارل می‌گوید: «عباداتی است که باید طیّ مراسم خاصی انجام شود، ولی جای نیایش هر کجا می‌تواند باشد خدا با انسان سخن نمی‌گوید، مگر هنگامی که آرامش بر درونش مستولی شود؛ در سکوت این پناهگاه‌ها انسان می‌تواند در حالی که اندیشه‌اش به سوی خدا در پرواز است، عضلات و اعضایش را آرامش بخشد، روحش را سبک بار کند و نیروی سنجش و تشخیص را خلوص و جلا دهد، و قدرت تحمل زندگی دشواری که تمدن جدید بر دوش او بار کرده و به زانویش درآورده است به دست آورد»

نتیجه

با بررسی آثار و فواید دعا و نیایش برای انسان این نتیجه حاصل می گردد که انسان به وسیله دعا در زندگی دنیوی خود آثار فراوانی را مشاهده می نماید مانند رزق و روزی ، آرامش و.....و همچنین اینکه دعا می تواند قضای الهی را تغییر دهد همانگونه که در متن تحقیق ذکر گردید.

همچنین در زندگی اخروی نیز دارای جایگاه بلند و رفیعی خواهد شد که اگر انسان بدان واقف باشد همواره به دعا مشغول خواهد بود.

منابع

*آن کریم

*نهج البلاغه

۱- علامه مجلسی بحار انوار، ج ۹۳،

۲ شیخ حر عاملی، مستدرک الوسائل، ج ۵

۳ شیخ کلینی، اصول کافی، ج ۲

۴ www.daneshnamehchi.ir

۵ www.andisheh qom.com

۶ - خبرگزاری رسمی حوزه